

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 643/2022-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED]

[REDACTED], právne zastúpených JUDr. Andrejom Garom, advokátom, Štefánikova 14, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 3 P 2/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 3 P 2/2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 3 P 2/2020 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľkám **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume po **1 000 eur** každej z nich, ktoré im **j e** Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **500 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **780,34 eur** a zaplatiť ich právnenmu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
6. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 10. augusta 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na rodinný a súkromný život podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru, základného práva maloletých sťažovateľiek na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, práva maloletých sťažovateľiek na starostlivosť rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a na ochranu pred zasahovaním do rodinného života podľa čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 P 2/2020 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovatelia žiadajú, aby ústavný súd vyslovil vo vzťahu k okresnému súdu príkaz konať a priznal im finančné zadostučinenie vo výške 10 000 eur každému z nich.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 643/2022-22 z 13. decembra 2022 bola ústavná sťažnosť prijatá na ďalšie konanie len v rozsahu namietaného porušenia základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva sťažovateľov na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

3. Z ústavnej sťažnosti, zo súdneho spisu a z priložených príloh vyplynul nasledujúci stav veci: Matka maloletých sťažovateľiek doručila 6. januára 2020 okresnému súdu návrh na úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým sťažovateľkám. Sťažovateľ požiadal 1. júla 2020 o nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým žiadal upraviť styk s maloletými deťmi počas letných prázdnin, návrh doplnil podaním doručeným 31. júla 2020. Okresný súd uznesením č. k. 3 P 2/2020-199 z 5. augusta 2020 nariadil neodkladné opatrenie upravujúce druhú polovicu letných prázdnin 2020. Prvé pojednávanie vo veci bolo nariadené na 23. september 2020, ktoré bolo odročené z dôvodu skúmania miestnej príslušnosti okresného súdu. Následne bol 29. septembra 2020 súdny spis postúpený Okresnému súdu Bratislava III, ktorý vyjadril nesúhlas s postúpením, vec predložil na rozhodnutie Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“), ktorý uznesením č. k. 5 NcC 16/2020-230 z 8. októbra 2020 rozhodol, že na konanie je príslušný okresný súd, a 21. októbra 2020 bol spis vrátený okresnému súdu.

4. Ďalšie pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 31. marca 2021, na ktorom sa sťažovateľ nezúčastnil z dôvodu, že po návrate zo zahraničia bol povinný zotrvať v karanténe, okresný súd vykonal výsluch matky. Následne boli dve nariadené pojednávania (28. apríla 2021, 7. júna 2021) zrušené z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne, na pojednávaní 28. júna 2021 sa uskutočnil výsluch sťažovateľa. Ďalšie pojednávania (22. septembra 2021 a 8. novembra 2021) boli odročené z dôvodu nepredloženia dokladov zo strany matky, ako aj sťažovateľa pre účely ustálenia vyživovacej povinnosti.

5. Pred pojednávaním 19. januára 2022 sťažovateľ podal návrh na zverenie maloletých do striedavej osobnej starostlivosti s tým, aby výživné nebolo určené. Následne 25. januára 2022 sťažovateľ podal námietku zaujatosti zákonnej sudkyne, o ktorej rozhodol krajský súd uznesením č. k. 7 NcC 2/2022-720 z 3. februára 2022 tak, že tu neboli dôvody na jej vylúčenie. Ďalšie pojednávanie sa konalo 7. marca 2022, v rámci neho okresný súd vykonal pohovor s maloletými.

6. Na ostatnom pojednávaní 23. marca 2022 okresný súd rozhodol o veci samej tak, že maloleté zveril do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, sťažovateľa zaviazal na úhradu výživného vo výške 1 000 eur pre každé dieťa. Sťažovateľ podal 20. mája 2022 návrh na zrušenie nariadeného neodkladného opatrenia a nariadenie nového neodkladného opatrenia, ktorým by došlo k predbežnej úprave pomerov v zmysle rozsudku z 23. marca 2022, pričom opakovane urgoval okresný súd so žiadosťou o vyhotovenie rozsudku aj s ohľadom na jeho okamžitú vykonateľnosť. Rozsudok okresného súdu z 23. marca 2022 bol sťažovateľovi doručený 17. októbra 2022, matka maloletých, ako aj sťažovateľ napadli tento rozsudok odvolaním podaným 2. novembra 2022.

II.

Argumentácia sťažovateľov

7. Sťažovatelia napádajú postup okresného súdu v napadnutom konaní, ktorý označujú za neefektívny, zdĺhavý a nesústredený:

a) Poukazujú na prekročenie procesných lehôt stanovených na vyhotovenie rozhodnutia, v zmysle § 42 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CMP“) vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa rozsudok vyhotoví a odošle do desiatich dní odo dňa jeho vyhlásenia a v zmysle § 367 ods. 2 CMP o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia rozhodne súd najneskôr do siedmich dní od doručenia návrhu. V tejto lehote súd uznesenie vyhotoví.

b) Z hľadiska typu konania konanie vo veciach maloletých si vyžaduje výnimočnú rýchlosť konania, sťažovatelia svojím správaním neprispeli k dĺžke napadnutého konania, vec nie je ani po právnej, ani po skutkovej stránke zložitá, ale je to práve postup súdu, ktorý spôsobil namietanú dĺžku konania.

c) S poukazom na stav pretrvávajúcej právnej neistoty, špecifický charakter konania, konkrétne okolnosti posudzovanej veci a význam konania pre sťažovateľov tieto žiadajú primerané finančné zadostučinenie vo výške 10 000 eur pre každého z nich.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Okresný súd nevyužil svoje právo vyjadriť sa k podanej ústavnej sťažnosti.

III.2. Replika sťažovateľov:

9. Sťažovatelia zotrvali na svojej argumentácii a zvýraznili, že od podania odvolania proti rozsudku okresného súdu uplynuli 4 mesiace, pričom vec nebola predložená odvolaciemu súdu. Okrem toho

rozsudok okresného súdu bol sťažovateľovi otcovi maloletých doručený takmer po 7 mesiacoch od jeho vyhlásenia, pričom bola určená jeho predbežná vykonateľnosť, ktorá nastáva až jeho doručením. Okresný súd dosiaľ nerozhodol ani o podanom návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia z 19. mája 2022, o ktorom mal v zmysle Civilného mimosporového poriadku rozhodnúť v lehote 7 dní. Sťažovateľ poukázal na to, že postup okresného súdu je aj odrazom nepriateľského postoja zákonnej sudkyne k osobe sťažovateľa, na ktorý neúspešne upozorňoval už v rámci napadnutého konania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu všeobecného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

11. Podstata námietok sťažovateľov v súvislosti s namietaným porušením ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote je založená na tvrdení o nekonaní, resp. o neefektívnej činnosti okresného súdu v napadnutom konaní, ktoré je svojou povahou kategóriou konania vyžadujúcou si rýchlejší postup konajúceho súdu.

12. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 302/2020).

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

14. Z hľadiska právnej a faktickej zložitosti veci ústavný súd uvádza, že z právneho hľadiska nejde o náročnejší, resp. zložitejší spor. Rovnako ani po skutkovej stránke nebola indikovaná náročnosť ustálenia určitých skutkových okolností.

15. Z hľadiska povahy veci ide o konanie o úpravu rodičovských práv a povinností k maloletým sťažovateľkám, typovo teda ide o konanie, ktorému je potrebné venovať zvýšenú pozornosť a konať promptne.

16. K správaniu sťažovateľov ústavný súd uvádza, že správanie maloletých sťažovateľiek nemohlo mať vplyv na dĺžku súdneho konania. Sťažovateľ ako otec maloletých však nebol súčinný počas

celej doby konania. Na pojednávaní 31. marca 2021 sa nezúčastnil z dôvodu, že po návrate zo zahraničia bol povinný zotrvať v karanténe, požiadal aj o odročenie tohto pojednávania, jeho žiadosti okresný súd nevyhovel, pojednávanie sa uskutočnilo, ale jeho neúčast' prispela k predĺženiu konania a vyvolala potrebu uskutočniť jeho výsluch až na nasledujúcom pojednávaní. Ďalej okresný súd matke maloletých, ako aj sťažovateľovi opakovane vytkol nepredloženie listinných dôkazov potrebných pre ustálenie výšky vyživovacej povinnosti, čo vyústilo do potreby ďalšieho odročovania pojednávania. Sťažovateľ podal návrh na zverenie do striedavej osobnej starostlivosti bezprostredne pred pojednávaním 19. januára 2022, konanie prebiehalo v tom čase už dva roky, teda ani týmto úkonom neprispel k rýchlejšiemu rozhodnutiu vo veci samej. Uvedené okolnosti ústavný súd zohľadnil pri priznávaní primeraného finančného zadost'učinenia.

17. Z hľadiska postupu samotného súdu ani tento nemožno hodnotiť ako bezproblémový a plynulý. Konanie bolo začaté 6. januára 2020, prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 23. septembra 2020, na tomto pojednávaní okresný súd vyslovil pochybnosť o svojej miestnej príslušnosti, ktorá napokon bola ustálená, ďalšie pojednávanie vo veci sa však uskutočnilo až 31. marca 2021, na ktorom sa ale nezúčastnil sťažovateľ. Nasledujúce dve pojednávania (22. septembra 2021 a 8. novembra 2021) boli odročené z dôvodu nepredloženia dokladov zo strany matky, ako aj sťažovateľa pre účely ustálenia vyživovacej povinnosti, teda toto obdobie nemožno pričítať okresnému súdu ako priet'ahové. Začiatok roka 2022 bol z pohľadu činnosti okresného súdu plynulý a vyústil do vydania rozsudku, ktorý ale okresný súd doručoval účastníkom konania takmer 7 mesiacov. Okrem toho okresný súd dosiaľ nerozhodol o návrhu sťažovateľa z 19. mája 2022, vzhľadom na doručenie rozsudku o veci samej, ktorému bola priznaná predbežná vykonateľnosť, už zrejme jeho návrh stratil opodstatnenie, čo však nič nemení na tom, že je potrebné sa s týmto návrhom adekvátne vysporiadať.

18. Konanie na okresnom súde trvá už viac ako 3 roky, vec síce bola meritórne rozhodnutá už po dvoch rokoch konania, v postupe okresného súdu však možno badať fázy nečinnosti, a to od podania návrhu do nariadenia prvého pojednávania (9 mesiacov), ako neefektívne možno hodnotiť vyvolanie potreby skúmania miestnej príslušnosti, čím vznikol ďalší priet'ah v trvaní 6 mesiacov do pojednávania 31. marca 2021, ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo až 22. septembra 2021 (nečinnosť 6 mesiacov). Písomné vyhotovenie rozsudku okresný súd doručil až po takmer 7 mesiacoch, po podaní odvolania vec ešte nebola predložená odvolaciemu súdu na rozhodnutie.

19. Z pohľadu celkovej dĺžky napadnutého konania, ako aj pri zohľadnení viacerých období nečinnosti, resp. neefektívnosti v postupe okresného súdu možno konštatovať, že okresný súd v napadnutom konaní porušil základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1).

20. Vzhľadom na to, že okresný súd vykonáva vo veci úkony spojené s predložením veci odvolaciemu súdu, ústavný súd vyhovel aj návrhu sťažovateľov na vyslovenie príkazu konať v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy (výrok 2).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 302/2020).

22. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Vo vzťahu k maloletým sťažovateľkám ústavný súd prihliadol na to, že napadnuté konanie ako celok pred okresným súdom trvá viac ako 3 roky.

23. Vo vzťahu k sťažovateľovi ústavný súd prihliadol aj na jeho správanie (bod 16 tohto nálezu), keď istou mierou prispel k dĺžke napadnutého konania.

24. V týchto okolnostiach je primerané priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 1 000 eur pre každú z maloletých sťažovateľiek a vo výške 500 eur pre sťažovateľa, ktoré bude povinný uhradiť okresný súd v zmysle § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výroky 3 a 4). V prevyšujúcej časti návrhu sťažovateľov na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd nevyhovel (výrok 6).

VI.

Trovy konania

25. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 780,34 eur v zmysle ich návrhu.

26. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je vo výške 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 11,63 eur. Sťažovatelia si uplatnili nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu), čo spolu činí sumu 781,56 eur vrátane príslušnej sadzby dane z pridanej hodnoty, pretože právny zástupca je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty ako jej platiteľ. Ústavný súd viazaný návrhom sťažovateľov im priznal nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 780,34 eur.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 5).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. februára 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu